

Степан Сливка

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»,
зав. кафедри теорії та філософії права,
д-р юрид. наук, проф.

ТЕОРИЯ СПРОМОЖНОСТЕЙ НАДПРИРОДНЫХ ТАЙНСТВ ЦЕРКВИ

© Сливка С., 2018

Досліджено теорію спроможностей надприродних тайнств Церкви. Основну увагу зосереджено на характеристиці християнських чеснот і тайнств. Християнські чесноти отримує людина, заради неї і здійснюються всі тайнства, які є догмою. Моральне обґрунтування догмата кожного тайнства формує індивідуальне розуміння природного і надприродного права та, відповідно, онтологічну поведінку.

Ключові слова: чесноти; тайнства; трансцендентне право; метаантропологічний вимір; традиції; мораль; буденне; граничне; позаграничне.

Степан Сливка

ТЕОРИЯ ВОЗМОЖНОСТЕЙ СВЕРХЪ ЕСТЕСТВЕННОГО ТАИНСТВА ЦЕРКВЫ

В статье исследованы теорию возможностей сверхъестественных таинств Церкви. Основное внимание сосредоточено на характеристике христианских добродетелей и таинств. Христианские добродетели получает человек, ради нее и осуществляются все таинства, которые являются догмой. Нравственное обоснование догмата каждого таинства формирует индивидуальное понимание естественного и сверхъестественного права и, соответственно, онтологическую поведение.

Ключевые слова: добродетели; таинства; трансцендентное право; метаантропологичний измерение; традиции; мораль; обычное; предельное; позаграничне.

Stepan Slyvka

Institute of Jurisprudence and Psychology,
National University «Lviv Polytechnic»,
Head of the Department of TFP,
Doctor of Law, Prof.

THEORY OF CAPACITIES OF THE PERFECT CIRCULATIONS OF THE CHURCH

The article explores the theory of the possibilities of the supernatural ordinances of the Church. The main focus is on characterizing Christian virtues and sacraments. Christian virtues are received by man, for her sake, and all the sacraments are realized, which are dogma. Moral justification of the dogma of each sacrament forms an individual understanding of natural and supernatural law and, accordingly, ontological behavior.

Key words: virtues; sacraments; transcendental law; meta-anthropological dimension; traditions; morality; ordinary; ultimate; marginal.

Аналіз дослідження проблеми. У науковій літературі практично не висвітлено дослідження теорії спроможностей надприродних таїнств Церкви. Водночас правова дійсність постійно поповнюється новими поняттями, дефініціями, якими суспільство на інтуїтивному рівні намагається заповнити наявні прогалини

Постановка проблеми. Життя людини пов'язане, зокрема, з такими поняттями, як істина, досконалість, практичність, досвід, свідомість тощо. Тому закономірною є боязнь людини щодо спроможності перетворити свою буттєвість на загальнолюдську, всесвітню цінність. Для цього існує ціла теорія спроможностей, яка доводить змогу, спромогу людини жити згідно з онтологічними вимогами та підтвердити свою чимбутність («бути тим, чим завжди є»), виконати функцію «є».

Мета статті – обґрунтувати та проаналізувати теорію спроможностей надприродних таїнств Церкви.

Виклад основного матеріалу. Природним екзистенційним питанням є проблема існування (буття, буттєвості, побутування), тобто повноцінного життя.

Існування – одиничне, особистісне, кінечне, неповторне – розкривається через специфічну екзистенційну діалектику, взаємозв'язок естетичного, етичного і релігійного, де кожен із цих феноменів набуває відповідного змісту не у своїй самосутності, а як момент неповторної індивідуальної долі [5, с. 252].

Теорія спроможностей людини, що стосуються її існування, має екзистенційне (природне) і трансцендентне (надприродне) обґрунтування. Основний зміст теорії спроможностей полягає в тому, що в разі виконання людиною екзистенційних, природних питань вона може бути допущена до отримання трансцендентних, надприродних дарів, без яких самостійне існування неможливе. Інакше кажучи, природну чимбутність, чуттєвий досвід людини може набути через трансцендентні дари, які допоможуть їй отримати життя вічне. Такими життєдайними дарами є Божі таїнства, таїнства Церкви.

Бог не залишає людину наодинці з метою вільного, довільного виживання. Створивши людину, Він турбується про неї за допомогою Своїх промыслів, розкриває їх у складеному в прадавнину Завіті шляхом слова і таїнства. Слово і таїнство не діють без людських зусиль, зокрема без віри. Екзистенційний зміст віри полягає в тому, що для існування на землі потрібна перспектива вічності, яка без

Дари Святого Духа, послані з воскресінням Христовим Його Церкві для освячення її членів, їхнього духовного зростання для досягнення Небесного Царства, становлять особливу силу, що сповнює Церкву. Ця сила, дарована для відродження, вдосконалення, зміцнення християнина, називається благодаттю. Невидима Божа благодать передається в Церкві у священних діях – таїнствах, які творять особливий простір, що його богослови називають «сакраментальним», у якому пізнання Христа полегшується Його оприявленням у видимих знаках Божої ласки. Активна участь у таїнственному житті Церкви насажує нас благодатною силою, що йде від невидимо присутнього в таїнствах Христа, допомагає помітити Божого Сина, який крокує поруч [1, с. 95]. Таїнства мають дві сторони – видиму і невидиму (таємну). Причому невидиме міститься у видимому, невидима сила благодаті з'єднується видимими діями. Особливість надприродної сили таїнств полягає в Божественних (а не людських) установках для таємничого спілкування з Богом та іншими людьми, які створені за образом Божим. Невидима Божа сила стає методологією існування, внутрішнім надприродним імперативом, власним переконанням, дієвою спроможністю діяти онтологічним чином. Такі дари Святого Духа вселяють людині, що її батьківщиною є Церква. Церкви без таїнств не існує, у Церкві реалізовується «таїнство віри», пізнається істина, витає спасаюча сила священнодіянь.

У таїнствах, які перевищують наше розуміння і які неможливо виразити словами, за допомогою сходження благодаті Святого Духа людина стає ліпшою, чистішою і сильнішою стосовно Бога, ближніх і самої себе. Здійснюється це за допомогою чеснот.

Так, чесноти віри, надії і любові є першими умовами і потрібні для здійснення будь-яких інших чеснот, оскільки вони відображають ставлення до Бога. Ці чесноти хоч і є благодатним даром з народженням людини, та все-таки потребують постійного посилення, зміцнення, повноти. За кожного таїнства людина засвідчує Богові своє благоговійне ставлення до Нього з позицій віри, надії і любові, отримуючи у відповідь безцінну благодать.

Група чеснот взаємного єднання і братерської любові знаходить своє місце в людині після звершення кожного таїнства. Тобто щодо ближнього поєднуються цінності різновидів малого світу. Хоча існують проблеми в регулюванні природних та надприродних законів існування малих світів (мікрокосмів), які мають образ Божий, проте об'єктивна дійсність таїнства стосується не стільки образу, скільки Бога. У цьому й полягає аксіологічний зміст кожного таїнства: дорога до Бога через ставлення до ближнього, оскільки ми всі є одним тілом, однією великою душею та одним духом.

Важливими є й чесноти смирення і святості, кожне таїнство формується в людині стосовно самої себе. Адже, як зазначає митрополит Макарій, таїнства яскраво нагадують нам, з одного боку, про наше гріхопадіння і моральну неміч піднятися і виправитися власними силами, а з іншого – про наше відродження, оновлення, освячення благодаттю Божою, відтак першим збуджують нас до смирення, а останнім зобов'язують дотримуватися дарованої нам Господом святості, користуватися благодатними силами, які нам повідомлені, і поступово встигати у благочесті [2, с. 518–519]. Для кожної людини будь-яке таїнство є її зустріччю з Ісусом Христом. Ця зустріч благоговійно надихає людину на перспективу вічного життя, що й обґрунтовується теорією спроможностей таїнств.

Сутність теорії спроможностей надприродних таїнств Церкви зводиться до трьох основних позицій: відчуття віряними благодаті Божої; види благодаті у кожному таїнстві; семіотичні, сакральні засоби для звершення таїнств. Тобто ці таїнства (як таємничість) людина не може осягнути розумом, відчутти на собі їхній вплив вона може лише за допомогою священнодійств і молитов, а потім (як наслідок) за допомогою Святого Духа проявляється благодать Божа.

Вірянин у потрібний момент відповідного надприродного явища екзистенційно сприймає незбагненне відчуття себе повноцінним мікрокосмом. Такого стану не отримують і не усвідомлюють навіть ангели. Людина отримує оновлену систему надприродних законів, за допомогою яких вона спроможна вчиняти онтологічні мікровсесвітні дії, які наближають її до святості. Це не тільки стосується Божих обітів, це й реальні, дійсні, невидимі впливи на земне життя для його поліпшення в духовному аспекті.

Бог встановив сім таїнств, у кожному з них благодать має свою характеристику. Із цього приводу богослови зазначають, що у *хрещенні* людина таємничо народжується в життя духовне; у *миропомазанні* отримує благодать, яка духовно обертає і зміцнює; у *євхаристії* (причасті) живиться духовно; у *покаянні* лікується від хвороб духовних, тобто від гріхів; у *священстві* отримує благодать духовно відроджувати і виховувати інших шляхом навчання і таїнств; у *шлюбі* отримує благодать, яка освячує подружжя і природне народження й виховання дітей; в *оливопомазанні* (єлеосвяченні) лікується від хвороб тілесних, шляхом зцілення від духовних [2, с. 314].

Для звершення таїнств єпископом чи священником (крім таїнства священства) необхідні семіотичні сакральні основні засоби: хрест, вода, заквашений хліб (пісний), просфори, вино (солодке), елей та деякі інші допоміжні, що мають стосунок до звершення відповідних священнодійств (деревне вугілля, свічка, ладан, церковний реманент і посуд, вогонь).

Зауважмо, різні релігійні конфесії, угруповання (зокрема секти) мають свою позицію щодо сутності таїнств, кількості таїнств, умов звершення і дійсності таїнств. Причина різного трактування теорії спроможностей надприродних таїнств полягає в різному розумінні Священного Писання, Давньої Церкви та різноманітних помилок, викривлень, на які наштовхують земні злі сили. Кожне таїнство – це знак і свідоцтво благодаті Божої.

Хоча вчення про семимірну кількість таїнств сформульовано порівняно недавно (XII–XIII ст.), саме стільки їх існувало в Церкві від початку. Щоправда, у Священному Писанні не вказано, що таїнств сім, зрештою, не наведено і меншої кількості. Однак там знаходимо яскраві свідчення про

всі сім таїнств, причому кожному з них надаються істотні властивості: божественні установки, видима дія й обіттування особливою благодаттю прийняте таїнство [4, с. 132]. Тобто сім таїнств є встановленою Церквою догмою, яка ґрунтується на вірі у містичне число сім (з апостольського передання), зміцнення повноти віри. Екзистенційні потреби вірян містяться не тільки в потребі відпущення гріхів (кожне таїнство має свою природу, і не кожне таїнство скероване на покаєння), а й у життєвих, буденних потребах, пов'язаних з умовами життя, виконанням онтологічних завдань на землі, зміцненням духовного і фізичного здоров'я тощо.

Хрещення – це таїнство, встановлене Ісусом Христом, у якому через потрібне занурення у воду, або потрібне обливання водою в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа людина звільняється від усіх гріхів, народжується для життя духовного, благодатного і святого та стає членом Христової Церкви, здатним приймати інші святі таїнства. Із прийняттям хрещення людина здобуває нову життєву ідентичність, що символічно позначається наданням їй християнського імені [1, с. 95]. Через таїнство хрещення люди виголосили перед Богом і Церквою великі обіти відвернутися від диявола та всіх справ його, поєднатися з Христом і жити для Нього одного. Під час хрещення ми очистилися від усіх гріхів, зодягнулися у Христа, створилися чадами Божими і прийшли до життя вічного. Тож чи може совість наша при згадуванні про це не усвідомлювати і не відчувати всієї повноти тих обов'язків, які ми тоді на себе прийняли, і всієї відповідальності нашої перед Богом і Його вічною правдою, якщо не виконаємо даних нами обітів і виявимося негідними нашого покликання [2, с. 519].

У таїнстві хрещення людина вступає у нові відносини зі світом: перед нею відкриті двері нової «країни» – Царства Божого, громадянин якої називається вірянином. Він повинен вивчити нові закони, норми поведінки, умови життя, які склав Бог, а не люди. Отримавши особливу Божу благодать, охрещена людина в супроводі хресних батьків, під охороною ангела-хоронителя йде дорогою Ісуса Христа – такий був обіт під час таїнства.

Зміст нових законів міститься в Десяти заповідях Божих і Дев'яти заповідях блаженств. Це означає, що дитина повинна їх вивчати впродовж усього життя (спершу за допомогою дорослих, учителів). Звідси й випливає необхідність викладання християнської етики, закону Божого в дошкільних установах, школах, а богослів'я, канонічного права – у вищих навчальних закладах. Після студентських років вивчення екзистенційного та трансцендентного права має продовжуватися в Церкві. Регулярне відвідування богослужінь, слухання недільних і святкових проповідей, читання християнської літератури є умовним продовженням набуття членства в Царстві Божому і перспективи членства в Царстві Небесному.

Миропомазання – таїнство прийняття у хрещенні Дару Святого Духа через помазання освяченим миром головних частин тіла, що забезпечує зростання в Божій благодаті і зміцнює в духовному житті. У східних Церквах візантійського обряду миропомазання відправляється зазвичай відразу після хрещення. У західній Церкві воно називається конфірмацією й відправляється єпископом після досягнення дитиною щонайменше семи років [1, с. 97]. У таїнстві миропомазання ми приймаємо в себе Духа Святого. Це означає, що ми зобов'язуємося не гасити в собі Духа, підтримувати в собі Його Дар, керуватися Духом, ходити не по плоті, а по Духу, приносити плоди духовні: любов, радість, мир, довготерпіння, благість, милосердя, віру, смиренність, стриманість [2, с. 519].

Важливо зауважити, що в цьому таїнстві дитина отримує не окремі дари, а в цілості Дар Святого Духа, оскільки це різні за змістом поняття. Високий незбагненний Дар Святого Духа є вищим ступенем повідомлення про наявність вищої сили в новому житті, тому в миропомазанні на кожний нанесений знак хреста промовляється «Печать Дару Духа Святого. Амінь». Дари є різні, Сам Дух Святий – один, це Божа допомога, благодатний дар у подоланні злих якостей, що сприяє самостійному очищенню. Миропомазання є неповторним тайним явищем, яке здійснює єпископ або священик, висвячений єпископом, спеціально приготованою ароматною олією, що називається миро. Людина, знаючи про те, що (переважно під час хрещення) у ній є Дар Святого Духа, повинна розуміти свою надприродну природу, спроможність робити все для отримання Всесвітом цілісності і гармонії, а для себе – спасіння. Сходження Святого Духа на людину є рідкісним явищем, що дає таємні онтологічні можливості жити за природними законами.

Євхаристія (причастя) (від гр. – подяка, благодарення) – таїнство, в якому через пересуцествлення хліба і вина в Тіло і Кров Христові здійснюється оприявлення відкупительної жертви Ісуса Христа,

а всі, хто причащається, тобто споживає Тіла і Крові Христової, освячується на спасіння душі для вічного життя [1, с. 99]. У таїнстві євхаристії нам пропонується саме Пречисте Тіло і сама Пречиста Кров нашого Господа, і ми удостоюємося прийняти в себе всього Христа – Боголюдину. Тож з якою увагою і благоговінням ми повинні готуватися до такого великого таїнства; з якою вірою і любов'ю братися до нього; з якою любов'ю і піклуванням зберігати потім в собі безцінний дар, запоруку нашого вічного життя і спасіння [2, с. 519]. Опитування про дарування Своїм вірним духовної їжі – Плоті і Крові Своєї – Господь здійснив у ніч Своїх спасальних страждань на Тайній вечері з учнями Своїми, встановивши і навіть видимо звершивши саме таїнство євхаристії [3, с. 174].

Надприродні спроможності євхаристії містяться в рятівній силі жертвоприношення, в оновленому, спасенному житті, у втіленні давнього дійсного факту, в онтологічній теперішності, у прихиленні милості Божої. Людська плоть, поповнена божественною трапезою, стала іншою, здатною на трансцендентальну поведінку і думки. Шляхом споживання святих дарів відбулося пряме втручання, вплив надприродних сил на життя людини, яка стала співтілесником Ісуса Христа, оскільки Його присутність у євхаристії не символічна, а реальна, увійшла в нашу плоть. Це головне таїнство у християнській Церкві робить людину причетником вічного життя, співучасником Тайної вечері, утримує людське життя в духовній чистоті, очищає колишнє духовне життя померлих. Однак природна спроможність при євхаристії може і не проявитися. Це залежить від того, чи наявний Страх Божий під час причастя, можливе й недостойне споживання Тіла і Крові Христа, що призводить до негативних наслідків життєдіяльності людини чи навіть смерті.

Євхаристія має різні аспекти таїнства: спомин, жертвоприношення, благодать, вшанування живих і мертвих, благання, прохання, вдячність тощо. Однак людина повинна пам'ятати, що вірянин під час євхаристійного канону має можливість згадати події Тайної вечері, страждання, смерть і воскресіння Ісуса Христа, осмислити своє життя заново, оцінити сенс земного служіння Богові і Церкві. Момент принесення жертви Творцеві робить людину благоговійною, натомість Бог приєднується до неї. Із завдячувального жертвоприношення за живих і мертвих людина повинна зробити висновки про своє жертвне моральне життя, про формування вищої (екзистенційної) моралі та благання отримати всі необхідні чесноти.

Покаяння (сповідь) – таїнство, в якому християнин, котрий щиро кається перед Богом, визнає свої гріхи перед священником й одержує від нього розгрішення, невидимо дістає прощення від Самого Ісуса Христа. Через покаяння християнин відновлює своє духовне здоров'я і повертається до Бога, від якого віддалився внаслідок гріха. Духовною засадою покаяння є викриття й осуд своїх провин, помилкових учинків. Завдяки цьому ми відкриваємо велич Божої любові й безмежність Його милосердя. Бог завжди чекає на наше повернення з блукань і готовий вибачити наші зради та прийняти нас у Свої обійми. Самостійний аналіз власного життя, визнання своїх помилок і провин перед Богом, їхній осуд є тільки початком покаяння. Таїнство покаяння здійснюється за посередництвом священника як свідка визнання грішником його провин. Влада відпускати гріхи належить Христові [1, с. 101–102]. Приходячи до таїнства покаяння з жалем про вчинені гріхи й отримуючи розгрішення гріхів від отця духовного, ми щоразу приносимо Господу обіт і твердий намір виправитися й надалі жити благочестиво: нехай же буде цей обіт завжди перед очима нашими і нехай збуджує нас творити діла, гідні покаяння [2, с. 519].

Людська природа є гріховною, оскільки бажання мати великі блага затьмарює протилежне – досягати духовних благ, на які очікує Всесвіт. Крім того, злі темні сили мають велику владу на землі і їм досить легко вдається віддалити багатьох людей від онтологічного добра, від Бога, тому з їхньою допомогою людина стає негідною. Одні люди розуміють свою негідність перед Богом, а інші – ні. Кожен вид негідності позбавляє людину благодаті, відчужує її від Бога. Людина стає духовно (і фізично також) хворою. Для повного розуміння такої нікчемності і бажання вилікуватися обидві групи людей повинні звернутися до Бога по допомогу, розраду, водночас перепросивши за свою байдужість, провину у збереженні в онтологічному стані духовного здоров'я.

Світські лікарі не лікують таких хвороб, вони не мають ні можливості, ні небесного дозволу на це. Божий промисел передбачив таку ситуацію і підготував для цього спеціальних духовних лікарів – священників, тобто служителів Церкви, які мають відомості про всі духовні хвороби і є Божим знаряддям лікування. Для повноцінного лікування потрібно повністю відкрити свою душу

священикові і повідомити про негідні вчинки, думки, почуття, пристрасті, які виникли після останньої сповіді, а також забуті гріхи минулих років. Сповідь звершує священик не самотійно, а благодаттю Святого Духа. Також він виступає свідком повноти і щирості викриття грішником своїх провин, свідомих і несвідомих. Без свідка людина може здійснити цей процес неякісно.

Упродовж земного життя людина вчинює незліченну кількість гріхів. Однак усі вони прощаються, за винятком гріхів проти Святої Трійці. Прощення гріхів є своєрідним оновленням правочину (договору) з Богом, є примиренням з Богом, оскільки з боку людини було розірвання договору, непослух. У такому разі здійснюється покаяння (а не різноманітні індульгенції). Таїнство покаяння – це не тільки духовний суд першої інстанції, а інтенсивна духовна терапія (реанімація), у якій грішник відкидає своє попереднє гріховне життя, гріховні звички душі, благає Бога про примирення, а Бог очищає його духовно, примирює його зі Собою, відновлює зв'язок з ним. Фактично покаяння здійснюється заради примирення. Після цього людина має тверді наміри не повторювати гріхів, виправити своє життя, але підступний, хитрий диявол не завжди дає це здійснити. Проте людина повинна пам'ятати, що вона може отримати відпущення гріхів на землі, як наслідок – вони відпускаються їй і на небі. Земне життя є вічною боротьбою, в якій повинні панувати терпіння й утримання чистою совістю. Тоді можливе спасіння на небі.

Священство (хіротонія, рукоположення) – це таїнство, в якому через покладання рук архієрея Святий Дух невидимо подає Свою благодать священнослужителю на відправу таїнств і здійснення пастирської місії. У християнській Церкві є три ступені священства: дияконат, ієрейство, архієрейство. Благодатні дари Святого Духа зіслані на апостолів у день П'ятдесятниці, передаються їхнім наступникам – єпископам, а також помічникам єпископів – ієреям, дияконам. Отож священнослужителі в сучасній Церкві пов'язані з апостолами спадкоємністю свячень [1, с. 103–104]. Через таїнство священства вибрані особи виводяться на особливе служіння в Церкві й отримують особливу благодать бути учителями віри, будівниками таїнств Божих, пастирями духовного стада Христового. Це високе покликання і zarazом величезна відповідальність. За словами Христа, священики є сіллю на землі, світлом світу. Із невтомною ревністю вони повинні здійснювати ту велику справу, від якої залежить спасіння і їхнє, і ближніх, що потребують духовного спрямування [2, с. 520].

Допомагати людині правильно жити на землі має духовенство, зокрема священики. Саме через священиків як Своїх посередників Бог підказує людям вибір правильного рішення у важкій ситуації. Тобто священикові, який має апостольське походження, даються божественні повноваження: пастирства й учителювання, а також звершувати шість зі семи таїнств. Основною умовою допущення особи чоловічої статі до хіротонії є невидима згода, а потім невидиме свідчення від Самого Господа в Його Церкві. Священик після звершення Святої Божественної Літургії має велику духовну силу в пастирстві й учителюванні. Він – слуга Божий і слуга народу – виконує спасительні функції, які є духовною допомогою вірянам, духовним хлібом. Невидимий педагогічний вплив священика на свою паству зобов'язує його утримувати в собі постійний дар Божий у духовній чистоті та не ставати учасником чужих гріхів. Тоді спроможність надприродних таїнств матиме гармонійну властивість у Всесвіті буде гармонійною властивістю Всесвіту.

Шлюб (вінчання) – таїнство, в якому наречений і наречена за умови добровільної обіцянки вірності одне одному перед священиком і Церквою благословляються на подружнє співжиття, народження та християнське виховання дітей. Подружній союз між чоловіком і жінкою встановлений Творцем як нерозривна єдність у любові на образ Божої любові до людини [1, с. 104]. Під час таїнства шлюбу подружжя пара отримує благодатні сили для гідного виконання своїх нових обов'язків – сімейних; згадування про це слугуватиме для них постійним уроком, як їм поводитися один з одним і з дітьми, якими Бог благословив їх [2, с. 520].

Для суспільства, держави таїнство шлюбу має велике значення, оскільки зароджується сім'я – основа офіційної колективної життєдіяльності. Сім'я, сімейні тайни й особливості є особистим і суспільним благом. Адже тут здійснюється християнське виховання дітей, формується буденна екзистенційна та трансцендентна мораль майбутніх повноправних членів суспільства, керівників держави та міждержавних, наддержавних інституцій. Такі люди живуть за онтологічними нормами, а природне і позитивне право буде лише додатком до їхньої поведінки та способу життя.

Звичайно, Церква шляхом таїнства шлюбу, своєрідного коронування допомагає здійснювати правильний вибір подружньої пари, охороняє від гріхів, різних викривлень, збочень, зловживань тощо. Залишивши батьків, членів родини, молода сім'я, наділена Божою благодаттю в таїнстві шлюбу, бере на себе високі обов'язки, можливо, пов'язані з муками. Але повсякденне життя для нової сім'ї все-таки повинно бути на другому місці, а на першому – життя для Бога, тільки через Бога сім'я може отримати те, що їй насправді необхідно. Тому особи, які не одружуються, а живуть чистим і непорочним життям, допомагають Богові більше за всіх. Це високий духовний і моральний подвиг, але його потрібно правильно розуміти – жити для Бога.

Оливопомазання (елеосвячення, соборування) – це таїнство, в якому при помазанні хворого освяченою оливою на нього закликається Божа благодать, що зцілює душевні і тілесні хвороби. Сам Ісус Христос посилав апостолів, аби вони оливою намащували і виздоровлювали хворих. Оливопомазання відправляється над важкохворим, який уже при смерті [1, с. 105]. Через таїнство елеосвячення хворі люди і ті, хто вже помирає, не тільки очищаються від гріхів, а іноді «піднімаються» з одра хвороби і смерті. Кому ж після цього повинно бути посвячене їхнє життя, немовби знову дароване, якщо не Господу, який зцілив їх, і чим воно повинно бути, якщо не безперервною Йому вдячністю [2, с. 519–520].

Причиною різних хвороб є гріхи, неправильна експлуатація організму, легковажність тощо. Але це все пов'язано з порушенням зв'язків із Богом, який є джерелом життя. Тому трапляються випадки, коли людина, сильно захворівши духом, занеджує й тілом. Недаремно в народі поширена думка, що всі хвороби – від нервів, тобто від хворого власного духу, який спершу вражає душу, а потім і тіло. У таких випадках лікар не допоможе, потрібне соборування, яке здійснює один або кілька священників і закінчується помазанням освяченою оливою, елеєм. Таке таїнство не є поширеним явищем, здійснюється в крайніх випадках заради очищення. Відтак людина зцілюється після перенесеної хвороби, і це вона повинна оцінити й почати жити для Бога.

Висновки. Отже, теорія спроможностей надприродних таїнств Церкви має видимий і невидимий бік. Обидва потребують певних норм: видимий бік – норм християнської моралі, невидимий бік – норм християнських чеснот. Християнські чесноти отримує людина, заради неї і здійснюються всі таїнства, які є догмою. Моральне обґрунтування догмата кожного таїнства формує індивідуальне розуміння природного і надприродного права та, відповідно, онтологічну поведінку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ісиченко Ігор, архієп. *Зустрічі на життєвій дорозі: Популярний катехизис для молоді* Львів; Х. : Святогорець, 2013. 144 с. 2. Макарий (Булгаков), митроп. *Православно-догматическое богословие* : у 2 т. К.: Общество любителей правосл. л-ры, 2006. Т. 2. 674 с. 3. Малиновский Н., прот. *Очерк православного догматического богословия* : у 2 т. Вологда : Типография Св.-Тр. Сергиевой Лавры, 1912. Т. 2. 351 с. 4. Михалицын П. Е. *Православие. Энциклопедия верующего*. Харьков : Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга», 2011. 240 с. 5. *Філософський енциклопедичний словник* / за ред. В. І. Шинкарука. К.: Абрис, 2002. 744 с.

REFERENCES

1. Isichenko Ihor, arkhieep. *Zustrichi na zhyttievii dorozh: Populiarnyi katekhyzis dlia molodi* [Meetings on the road of life: A popular catechism for young people]. L'viv ; Kh. : Sviatohorets', 2013. 144 p. 2. Makarij (Bulgakov), mitrop. *Pravoslavno-dogmaticheskoe bogoslovie* [Orthodox-dogmatic theology] : u 2 t. Kiev : Obshchestvo lyubitel'ey pravosl. l-ry, 2006. T. 2. 674 p. 3. Malinovskij N., prot. *Ocherk pravoslavnogo dogmaticheskogo bogoslovija* [Essay on Orthodox dogmatic theology] : u 2 t. Vologda : Tipografija Sv.-Tr. Sergievoy Lavry, 1912. T. 2. 351 p. 4. Mihalicyn P. E. *Pravoslavie. Jenciklopedija verujushhego* [Orthodoxy. Encyclopedia of the believer] Har'kov : Knizhnyj Klub «Klub Semejnogo Dosuga», 2011. 240 p. 5. *Filosofs'kyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Philosophical Encyclopedic Dictionary] / za red. V. I. Shynkaruka. K. : Abrys, 2002. 744 p.

Дата надходження: 26.04.2018 р.